

rubriek boekbesprekingen

Het is de bedoeling van deze rubriek een zo volledig mogelijk overzicht te bieden van de Nederlandstalige sociologiebeoefening in België. Zij staat open voor commercieel uitgegeven boeken en voor rapporten en werkdocumenten die door de wetenschappelijke instellingen en de onderzoekseenheden worden verspreid.

Telkens zullen een aantal van de ontvangen publicaties worden besproken. De overige worden vermeld, samen met een korte beschrijving van hun inhoud. Een vermelding sluit een latere bespreking niet uit. Daarnaast wordt ook plaats geruimd voor essays waarin een aantal binnen- en buitenlandse boeken worden besproken.

De redactie hoopt dat deze rubriek zal uitgroeien tot een handig werkinstrument. Zij is er zich echter van bewust dat dit de medewerking van alle vakgenoten veronderstelt.

Inlichtingen over deze rubriek worden graag verstrekt door :

Mark Elchardus
Rubriek Boekbesprekingen
Centrum voor Sociologie
Vrije Universiteit Brussel
Pleinlaan 2, 1050 Brussel.

BOEKBESPREKINGEN

J. Vilrockx, *Werknemers in onzekerheid. Sociaal bewustzijn en crisisbeleving in een bedreigde onderneming.*

F. Masereelfonds, Gent / Centrum voor Sociologie, Brussel, 1981.

De in boekvorm verschenen dissertatie (1) van VILROCKX speelt in op de arbeids-sociologische benadering van de concrete arbeidsverhoudingen in een specifieke economische context. Uitgaande van de vaststelling dat het kapitalistische bestel diepgaande structurele wijzigingen doormaakt verwacht de auteur een andere functionering van het geïntegreerde bestel der arbeidsverhoudingen. Aangezien verlies van arbeid (totale degradatie of dekwalificatie) maatschappelijk een hoogst relevant en actueel probleem is wordt dit fenomeen sociologisch als "onzekerheid" vertaald. Concreet wordt hiermee de werkloosheidsdreiging, o.m. via een tijdelijke werkloosheid, in een zich herstructurerende sociale economische omgeving bedoeld. De probleemstelling wil dan ook crisisgedrag en -denken van werknemers inhoudelijk beschrijven en reliëf geven, dit laatste door een analyse van de sociale bewustzijnsinhouden die een situering toelaten in het kader der arbeidsverhoudingen. Deze boeiende probleemstelling wordt ingekleurd vanuit de premisse dat in een crisissituatie de latente belangentegenstellingen tussen arbeid en kapitaal een manifeste ideologische betekenis krijgen door dat die onzekerheid de afhankelijkheidspositie zou kunnen verduidelijken voor de werknemer. Deze premisse wordt ondersteund door de stelling van BOTTOMORE dat ondanks het klasseconflict-beheersend handelen van de vakbe-

weging het ideologisch denken gericht blijft op een grotere sociale gelijkheid, m.a.w. theoretisch sociologisch combineert de auteur de interpretatieve sociologie met de makro-economische conflict-sociologie.

Het theoretisch deel ter operationalisatie van het beoogde werknemershandelen en -denken vangt aan met een theoretische schets van de sociaal-economische verhoudingen via het klassebegrip. Daaruit wordt het begrip "controle" gedistilleerd, een begrip dat verwijst naar de ideologische dimensie. Vanuit de objectieve afhankelijkheidssituatie kan dan een subjectieve onzekerheidsbeleving volgen. Daarmee wordt de aanvaarding van die onzekerheid de invalshoek om gedrag en denken te onderzoeken: voorhoedebewustzijn gericht op politieke verandering van de onderdrukkende situatie; een klassebewustzijn waarbij de belangenverdediging centraal staat; een vakbondsbewustzijn waar 'gemene belangen' collectief verdedigd worden zonder een sterke ideologische perceptie; ten slotte is er de berusting waarbij de onzekerheid als onvermijdelijk beschouwd wordt.

De rode lijn doorheen het boek is dan ook of de economische crisis als onzekerheidscontext al dan niet resulteert in een ideologische actiegerichtheid en -referentiekader. Met een kwalitatief onderzoek werden in één organisatie (ACEC-Gent) een 135 werknemers bevraagd, nl. wat betreft hun crisisbeleving en de intrinsieke perceptie van de vakbondsmilitantie (intenties en situatiedefinitie). Het empirisch verslag bouwt dan ook systematisch deze twee doelstellingen als exploratie uit, na een concrete case-beschrijving op basis van o.m. verslagen. De auteur werkt daarna de arbeidsvoldoening uit, de ideologische oriëntatie t.a.v. het maatschappijbeeld, het arbeidsbeeld als de syndicale participatie. Merkwaardig is de index ter evaluatie van de ideologische oriëntatie: visie maatschappelijke ongelijkheid, definitie klasse-ongelijkheid en houding t.a.v. verandering. Het meeste opvallende is dan ook het lage klassebewustzijn, m.a.w. de lage ideologische onderbouw die resulteert in een duidelijk arbeidsbeeld op bedrijfsniveau en een vaag maatschappijbeeld, ondanks de theoretische structurele afhankelijkheidspositie in de kapitalistische productiewijze. Veeleer wordt er een vakbondsbewustzijn waargenomen, waarbij de beperkte syndicale invloed incalculleerd wordt en een zeker pragmatisme uit voortvloeit, nl. de materiële belangenverdediging. Het hele verhaal wordt regelmatig opgefrist met uitspraken van respondenten die reliëf geven aan de besproken resultaten (cfr. interpretatieve sociologie).

Het boek heeft verschillende verdiensten: theoretisch geeft het arbeidssociologisch een explorerend inzicht in de ervaringen van werknemers omtrent "onzekerheid"; het toetst de theoretische notitie klassebewustzijn en klassegedrag; het geeft reliëf aan het systeem van arbeidsverhoudingen dat tot nog toe in de sociologie nl. gedacht werd als een geïnstitutionaliseerd overlegstelsel. Empirisch wordt een belangrijke en relevante sociale realiteit geëxploreerd via de kwalitatieve case-study methode waardoor een omzet gegeven wordt tot verder onderzoek.

Praktisch geeft de studie materiaal voor elke syndicalist die zich dient te oriënteren naar nieuwe strategieën in zijn arbeidsbestel, het geeft hem aanzetten tot mogelijkheden en beperkingen in de mobilisatie. Tevens ontsluit de studie het zwakke van de verzuijing in het syndicaal leven zoals het aan de basis leeft. Ten slotte leert de studie

dat een "goede job" nog altijd de eis nr. 1 is in onze maatschappij, los van ideologische bedenkingen.

Het boek mist soms een structurering, zodat de lezer te veel details erbij neemt ; tevens had de auteur de sociologische onderbouw theoretisch en paradigmatisch meer kunnen uitbouwen. Eveneens kon het werk als uitgeleide de beperkingen en suggesties voor verder onderzoek meedelen.

Al bij al een boeiend boek voor arbeidssociologen, personeelsfunctionarissen en vakbondsmilitanten, als we als norm stellen dat sociologisch onderzoek inzicht dient te verschaffen in het maatschappelijk gebeuren met behulp van theoretische notities die uitstijgen boven de common sense en tevens empirische ankers heeft.

NOOT

1. De dissertatie had als titel : *Sociaal bewustzijn en economische crisis*.

E. HENDERICK

P. Leroy, Kernenergie, milieuconflict of godsdienstoorlog ?
Leuven, Acco, 1979, 142 pp. -- prijs 245 BF.

De auteur bedoelt een bijdrage te leveren tot de gestage opbouw van een conceptueel kader om kernenergie, en mogelijks andere milieuproblemen, vlotter bespreekbaar te maken. Dit zou een vruchtbaarder discussie kunnen bevorderen (pg. 125). Dat een dergelijke taak tot het domein van sociologen kan behoren, wordt overtuigend bepleit in het woord vooraf van J. Lauwers. Milieuproblemen zijn immers eminent sociaal van aard in zover het fysisch milieu een "sociaal" milieu is waarin de verschillende elementen binnen geldende cultuurpatronen hun betekenis krijgen en in de mate dat milieuproblemen voortvloeien uit de tegenstellingen tussen de normenstelsels van verschillende bevolkingscategorieën en uit de groepsvorming en mobilisatie die daarrond plaatsgrijpt.

Voorliggend werk bevat hoofdzakelijk informatie over en inzicht in het cultureel systeem, in de normen en rituelen ten aanzien van kernenergie. Wat op het eerste gezicht gethematiseerd lijkt te worden als een puur technische en natuurwetenschappelijke wereld blijkt zich te lenen tot een sociaal-wetenschappelijke doorlichting, bovendien zelfs tot conceptuele schema's waarmee sociologen als M. Weber, Ch. Glock en P. Berger godsdienstige verschijnselen te lijf gaan. Dit is anderzijds weer niet zo verwonderlijk wanneer men bemerkt dat de klemtoon ligt op processen van betekenisgeving, sociale constructie van de realiteit en op de groeperingen van actoren die aan het werk zijn. Het verhalen van gebeurtenissen uit het "hoogverheven" domein van de kernenergie middels een "profane" taal met concepten als kerk, cult, sekte, rituelen, geloofssystemen, enz... (pg. 88-91) heeft op zichzelf reeds een verfrissende uitwerking die vergelijkbaar is met de ervaring bij het lezen van E. Goffman's "Total Institutions". Onwillekeurig denkt men aan de ontlading teweeggebracht door de nar. Dan gaat men er J. Lauwers "Secularisatietheorieën" terug op naslaan en leest men : "In elke sociolo-

gische strategie zullen we dus twee momenten vinden : het relativeren van sociale evidenties en constructies ; het zichtbaar en hanteerbaar maken van een sociale context" (J. Lauwers, 1974, 116). Daarin is voorliggend werk m.i. gelukt.

In het eerste hoofdstuk wordt het crisisbeleid van de regering als paniekerig antwoord op de energiecrisis, besproken. Dit crisisbeleid zou niet zozeer effect gehad hebben op het vlak van de besparingen (manifeste bedoeling), maar wél op het vlak van de mobilisering. Dit laatste bracht onbedoelde gevolgen met zich mee want het stimuleren van een ascetisch ritueel wakkerde de reeds aanwezige tegenstroom aan. Er kwam m.a.w. een mobilisatie rond andere dan door de overheid beoogde doelstellingen (pg. 25). Heel vlug werd het energievraagstuk immers voorgesteld als een omschakelingsprobleem. De twee demobiliserende argumenten, – lagere kostprijs en milieuvriendelijkheid – werden door de tegenstroom steeds luider in vraag gesteld. Vanaf 1975-1976 wordt kernenergie gekenmerkt door onzekerheid, chaos i.p.v. nomos.

Het kernstuk van het tweede hoofdstuk bestaat uit het doorbreken van tweedelingen als "pro en contra", "economie versus ecologie". Ondertussen heeft men de ontwikkeling van de conflictsituaties, o.a. rond Zeebrugge, meegemaakt. Bij de tegenstanders wordt een differentiatie aangebracht. Er zijn alarmisten, reformisten en tegenbewegers. Niet alleen verschillen deze categorieën in de aard en inhoud van hun argumenten, het leiderschap, de definitie van "milieu" en de strategieën, bovendien zouden deze drie types gedragen worden door diverse sociale lagen waarop hun mobilisering gericht is. Het detecteren van de "dragers" en achterban van de diverse geloofssystemen is lovenswaardig maar blijft te vaag, vooral wanneer de auteur het heeft over "middengroepen" (pg. 66) of waar beweerd wordt dat de dragers van het demodernerend bewustzijn (cfr. P. Berger) uit "de elitelagen of tenminste uit de upper-middle class" komen (pg. 84). Wat is dan nog het verschil met de "freischwebende Intelligenz", een m.i. duidelijker afgelijnde categorie, die de achterban van het reformisme zou vormen ? Dit tekort weegt zwaar in de mate dat P. Leroy vooral belang schijnt te hechten aan de affiniteit van de inhoud van de reacties met bepaalde en omschrijfbaar maatschappelijke groepen (pg. 86).

In het derde hoofdstuk wordt ten slotte gepoogd om ook de voorstanders van kernenergie in diverse types onder te brengen : de pioniers, de bureaucratische planners en de cultuurverkopers. Door deze typologie te nadrukkelijk te willen construeren op basis van de tegenpolen van de voorstanders lijkt het resultaat meer logisch dan sociologisch. De typologie van de voorstanders van kernenergie blijft beneden het peil dat in het tweede hoofdstuk bereikt werd, alhoewel heel wat interessante aanzetten aanwezig zijn.

In sommige besprekingen wordt P. Leroy een onvoldoende aandacht voor de economische en technische aspecten in de schoenen geschoven. Wanneer men oog heeft voor het eigene van een sociologische benadering dan kan dit niet als tekort gedebiteerd worden. De auteur blijft binnen de opdracht die hij voor zichzelf gesteld heeft, en binnen zijn mogelijkheden. De aangewezen tekorten doen weinig af aan de waarde van het werk dat ik niet alleen wil aanbevelen aan degenen die interesse hebben voor de

energieproblematiek maar evenzeer aan al wie een uitzonderlijk voorbeeld wil van een bepaalde wijze van sociologie bedrijven.

J. BILLIET

J. Van Lint en J. Lauwers, *Burgers in de weer. De mobilisatie rond een milieuproject.*

Acco, Leuven, 1979.

"Wanneer ik het woord 'communicatiestoornis' hoor, trek ik mijn revolver". En als ik dat woord léés in het begin van een studie over protestgedrag dan word ik heel achterdochtig, dan denk ik meteen : hier is iets aan de knikker. Niettemin is over het gebruik en de inhoud van de term in het boek *Burgers in de weer* geen twijfel mogelijk : "Aan de orde is de communicatiestoornis tussen een lokale gemeenschap en provinciale instanties" (Inleiding, blz. 9). Ik lees dus snel verder om te zien of mijn intuïtie me niet bedriegt. Het blijkt dan dat de situatie die bestudeerd wordt, de mobilisatie betreft van de "lokale bevolking" tegen de door de "provinciale instanties" geplande vestiging van een stortplaats voor industrieel afval. De auteurs stellen dat er in het democratisch besluitvormings- en inspraakproces in verband met die inplanting, kennelijk door een misverstand (een communicatiestoornis) tussen de betrokkenen iets is fout gelopen. Een opmerkelijke hypothese ! De oorsprong ervan wordt echter al vlug duidelijk (Hoofdstuk 1, blz. 12) : de "provinciale instantie" die het afvalproject heeft opgezet, blijkt ook de opdracht (en meer dan waarschijnlijk de centen) te hebben gegeven voor dit onderzoek. Nu ligt het natuurlijk voor de hand dat de overheid protest tegen haar beleid ziet (wil zien) in termen van effectiviteit van de democratische werking van haar politieke structuren, maar of sociologen zich voor zo'n theoretisch karretje kunnen laten spannen is een andere zaak.

Brussels of Amsterdams huisvuil op Vlaamse stortplaatsen, radioactief materiaal in de Limburgse klei, de beschaving moet zich ontdoen van een hoeveelheid afval. Omdat die beschaving dat meestal voor elkaar wil krijgen op een voor haar zo goedkoop mogelijke, en dus dikwijls onverantwoorde manier, beginnen een aantal mensen steeds heftiger te reageren tegen wat zij zien als onaanvaardbare aanslagen tegen de leefomgeving. De groene jongens die met hun probleemdefinities nog slechts een 10 tot 15-tal jaren geleden als tamelijk vreemde vogels werden beschouwd, blijken nu in staat om brede acties op gang te brengen : we zijn milieubewust geworden.

Behalve het intrinsiek belang van problemen als de aantasting van wat er ons over blijft van de omringende natuur en de reacties die naar aanleiding daarvan kunnen ontstaan, is er voor sociologen de aardige bijkomstigheid aan verbonden dat in beginsel zeer moeilijk te bestuderen mobilisatieprocessen een onderzoekstechnisch wat toegankelijker karakter kunnen aannemen. In heel wat van deze gevallen is er bijna sprake van een laboratoriumsituatie : het proces-zelf is weliswaar dikwijls niet te controleren (dat komt wel eens meer voor in de sociale werkelijkheid) maar meestal is het actiegebied geografisch omlind, is de conflictsituatie nauwkeurig te beschrijven, heeft het geschil een duidelijk begin en einde en zijn er resultaten (beslissingen).

Het project van de Economische Raad van de Provincie Antwerpen, en de gevolgen ervan, om in het begin van de jaren '70 in de Rupelstreek een stortplaats voor industrieel afval in te planten, had de "laboratoriumkenmerken" welke hierboven zijn genoemd. Als de plannen midden 1975 ongeveer rond zijn, wordt de bevolking via inspraakprocedures ingelicht. De acties tegen het "superstort" komen dan zeer snel op gang : informatievergaderingen, pamfletten, protestborden, betogingen, dossiers van milieugroepen enz. volgen elkaar in hoog tempo op. Nauwelijks een jaar later, einde 1976, wordt reeds op regeringsniveau besloten om naar aanleiding van het protest de plannen voor het "superstort" volledig te herzien.

De actiegroepen halen dus hun slag thuis. Dat gebeurt, zo tonen Van Lint en Lauwers met een vloed van gegevens aan, ondanks de zeer weinig activistische wijze waarop de bevolking zich als geheel opstelde. Op basis van het verzamelde interviewmateriaal komt verder tot uiting dat rond de milieuproblematiek vooral slechts mobilisatie mogelijk was bij mensen die er direct geografisch mee te maken hadden of vreesden er mee te maken te krijgen. Bovendien was het politiek-ideologisch aspect vrijwel volledig verwaarloosbaar in het houdingspatroon van de betrokkenen.

Deze (en andere) op zich interessante resultaten worden geplaatst en geanalyseerd in een kader opgebouwd vanuit opvattingen over democratie : inspraak en apathie worden de toverwoorden. Dat is te begrijpen. We zagen al dat de provinciale overheid (uit bezorgdheid en verwondering) het initiatief nam om te laten onderzoeken waarom de geboden "inspraak" geen gunstiger verloop kende en waarom ondanks de "apathie" van de bevolking de actieve minderheidsgroepen zoveel kansen kregen. Parallel daarmee (blz. 144) zien de auteurs conformisme en apathie als enige verklaringsgronden voor de geringe actiebereidheid van de lokale gemeenschap. Ten eerste behoeven dit echter niet de enige verklaringen te zijn en ten tweede, heel wat crucialer, zijn ze waarschijnlijk niet zo belangrijk, tenminste niet in een context waarin burgers in de weer zijn. Als je je bezighoudt met sociale veranderingsprocessen kan het natuurlijk interessant zijn om na te gaan waarom mensen niet participeren, maar de klemtoon zou toch logischerwijze moeten liggen op de vele veranderingsgenererende facetten welke in zo'n situatie werkzaam zijn. Uit de democratietheorieën voortkomende concepten als conformisme en apathie lijken hier minder geschikte instrumenten. Pogingen om beter inzicht te krijgen in sociale bewegingen (en die pretentie heeft het boek toch) zijn dus meer gediend met een wat dynamischer aanpak : dit soort zaken zijn essentieel processen die draaien rond aanwending van mobilisatiepotentieel, machtsuitoefening, sociale controle e.d. waarbij duidelijk gedefinieerde, uiteenlopende belangen in het spel zijn. Met communicatiestoornis heeft dat allemaal weinig te maken evenmin als bijvoorbeeld Chooz en Kalkar of de woningnood in Nederland tot communicatiestoornissen terug gebracht kunnen worden.

In de zeer omvangrijke literatuur over sociale bewegingen en collectieve acties ligt vrijwel altijd het accent op de interactieve aspecten van probleemsituaties : of men daar nu expliciete conflicttheorieën op wat men genoemd heeft een resource management-standpunt of nog andere benaderingen op wil toepassen, hangt waarschijnlijk af van specifieke omstandigheden en ideologische voorkeuren. Wel stonden altijd belangenopposities in de gebruikte probleemstellingen centraal. Door de ongelukkige theore-

tische vertrekpunten kan zo'n perspectief hier niet voldoende aan bod komen. Het boek krijgt daardoor jammer genoeg een wat ambigu karakter.

J. VILROKX

ONTVANGEN PUBLICATIES

De vermelde publicaties kunnen later nog uitvoeriger worden besproken.

Methoden en technieken

J. Tacq, Associatiematen voor kruistabellen. Een handleiding bij het interpreteren van SPSS-output.
Leuven, Sociologisch Onderzoeksinstituut, K.U.L., 1980, 134 p. Rapport 1980/1. Prijs : 190 BF.

Deze handleiding richt zich in hoofdzaak tot onderzoekers in de sociale wetenschappen en heeft als opzet een "verantwoord" gebruik van associatiematen te stimuleren. In het eerste hoofdstuk worden een aantal veel voorkomende misvattingen uitgewerkt. Het tweede hoofdstuk geeft enkele keuzecriteria aan bij het uitkiezen van een gepaste associatiemaat.

In een derde hoofdstuk wordt elk der genoemde coëfficiënten, alsook enkele die met de hand kunnen worden berekend, afzonderlijk besproken. Tot besluit worden alle associatiematen op een rijtje gezet met een beknopte weergave van de interpretaties die erop toepasselijk zijn. Ten slotte wordt een toepassing gemaakt die voor de onderzoeker een modelvoorbeeld kan vormen.

Demografie / Beleid / Gezin / Sociale verandering

Ph. Van Praag, Voorstudie voor onderzoek naar de bestuurbaarheid van demografische processen, met name op het terrein van de vruchtbaarheid.
Voorburg, Nationaal Programma Demografisch Onderzoek 1980, NPDO-Onderzoeksrapport, nr. 6, 107 blz.

Dit op België en Nederland gerichte onderzoek (opdrachtgevers CBGS en NPDO) relateert bevolkingspolitiek aan de algemene en demografische doelstellingen van het beleid. Het bevolkings-politieke instrumentarium wordt op zijn effectiviteit getoetst, gevolgd door een typologie van bevolkingsbeleid op grond van voorbeelden uit West- en Oost-Europa. Nagegaan wordt welke middelen in aanmerking komen voor een natalistisch beleid, indien de vruchtbaarheid op een laag niveau zou blijven. Het bevolkingsbeleid dient in te spelen op verwachte sociale ontwikkelingen. Elf onderzoeksprojecten worden aangegeven.

Ph. Van Praag, **Het bevolkingsvraagstuk in België. Ontwikkeling van standpunten en opvattingen (100-1977).**
Antwerpen, 1979, De Nederlandsche Boekhandel, 149 blz. 285 BF. Reeks Studies en Dokumenten, 12.

Dit voor het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudiën geschreven boek bevat de geschiedenis van standpunten en opvattingen over het bevolkingsprobleem in België, aangewend welke factoren tot het ontstaan van een bevolkingsprobleem hebben geleid en hoe deze ontstaansgronden door de economische, politieke en culturele ontwikkelingen werden achterhaald en dogma's werden terzijde geschoven. Doorslaggevend voor het al dan niet ontstaan van een bevolkingsprobleem zijn niet de kwantitatieve gegevens, maar de subjectieve criteria (op waarden en normen gebaseerde doelstellingen) waaraan deze kwantitatieve gegevens worden getoetst.

Demografie / Stad

Dany Wijngaerts, **De bevolking van Brussel-hoofdstad. Een sociaal-demografische analyse.**
Brussel, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudiën, Ministerie C.B.G.S. Rapporten 25/1979.

Het rapport geeft een sociaal-demografisch profiel van onze hoofdstedelijke bevolking voor de periode 1960-1977. De bevolkingsontwikkeling wordt geschetst aan de hand van beschikbare studies en statistische gegevens. In een vijftal hoofdstukken werden volgende aspecten van deze ontwikkeling behandeld :

1. historisch overzicht (1830-1975) van de bevolking van Brussel-hoofdstad op hoofdstedelijk, gemeentelijk en zonaal vlak ;
2. bevolkingsconcentratie en -dichtheid in de 19 gemeenten ;
3. analyse van de demografische componenten van de bevolkingsontwikkeling en bevolkingsprognoses ;
4. structurele kenmerken van de Brusselse bevolking ;
5. vreemdelingenbevolking in de Brusselse agglomeratie.

Politiek / Internationale betrekkingen

Johan Niezing, **Theorie der Internationale Betrekkingen : Een beknopt overzicht van enkele sociaal-wetenschappelijke oriëntaties in de Internationale Betrekkingen.**
Centrum voor Polemologie V.U.B., Pleinlaan 2, 1050 Brussel, 110 pp. 130 BF. Reeks Bijdragen tot het Vredesonderzoek nr. 5.

Een aantal "moderne" benaderingen in de Internationale Betrekkingen (simulatie, speltheorie, structurele theorie, integratietheorie, systeemtheoretische oriëntatie, besluitvormingstheorieën) worden vergeleken met meer traditionele benaderingen.

Vervolgens wordt telkens ingegaan op een interne consistentie van ieder van deze "moderne" benaderingen en van deze benaderingen als totaliteit. Niveau van analyse (Singer) en type van functie gelden hierbij als criteria.

Gezin / Rolpatronen / Kleine leefgemeenschappen / Welzijn

W.A. Dumon, G. Devel, C. Deneffe-Marcelis

Gezinssociologische documentatie

Jaarboek 1976 — 244 p. Prijs los nr. 425,- BF. ; Abonn.prijs 425,- BF.

Jaarboek 1977 — 304 p. Prijs los nr. 575,- BF. ; Abonn.prijs 425,- BF.

Jaarboek 1978 — 355 p. Prijs los nr. 645,- BF. ; Abonn.prijs 480,- BF.

Jaarboek 1979 — 465 p. Prijs los nr. 915,- BF. ; Abonn.prijs 685,- BF.

Jaarboek 1980 — verschijnt kortelings

Leuven, Acco, Sociologisch Onderzoeksinstituut, K.U. Leuven

De Gezinsociologische Documentatie bevat excerpten van artikelen i.v.m. huwelijk en gezin, verschenen gedurende het jaar daaraan voorafgaand in de voornaamste sociaal-wetenschappelijke tijdschriften (93.)

Deze excerpten hebben meer dan een loutere verwijzingsfunctie, telkens wordt een beknopte samenvatting gegeven ; terzelfdertijd bieden zij informatie betreffende de ontwikkelingen van het sociaal-wetenschappelijk onderzoek over huwelijk en gezin. Vooral nu sinds de jaren zestig niet enkel de wetenschap maar vooral de samenleving belangstelling vertoont voor maatschappelijke veranderingen inzake huwelijk, gezin en aanverwante domeinen zoals bvb. seksualiteit, en deze problemen aanleiding geven tot confrontatie, is de nood aan informatie gegroeid, en de belangstelling verruimd. Dit jaarboek is niet enkel bedoeld voor wetenschappers. De opzet is dit boek mede bruikbaar te maken ten behoeve van de opleiding, het vormingswerk en het beleid.

Onderwijs

J. Verhoeven, P. Willems, K. Dobbelaere, **Socio-culturele factoren en onderwijsvernieuwingsgedrag bij leerkrachten.**

Deel 1 : Analyse.

Deel 2 : Tabellen en bijlagen.

Leuven, Sociologisch Onderzoeksinstituut, K.U.L., 1979. Rapport 1979/3. Prijs : 695 BF (2 delen).

Een onderzoek bij 400 leerkrachten in het Vernieuwd Secundair Onderwijs en het traditionele onderwijs in Vlaanderen.

In dit onderzoek wordt nagegaan in welke mate het handelen van de leerkracht wordt bepaald door de nieuwe onderwijsstructuur ofwel door andere factoren zoals opleiding der leerkrachten, eigen aard van het vak, onderwijservaring, gezagsverhoudingen, enz.

J. Mortier, J. Verhoeven, K. Dobbelaere, Opleiding van leerkrachten in functie van onderwijsvernieuwing.

Deel 1 en 2 : Inleidende teksten en probleemstelling. Docenten- en studentenonderzoek.

Deel 3 : Tabellen bijlagen.

Leuven, Sociologisch Onderzoeksinstituut, K.U.L., 1980, ± 700 p. Rapport 1980/2.

Sedert enkele jaren werd in België een nieuwe onderwijsstructuur ingevoerd. Het lukken van deze vernieuwing wordt mede bepaald door de vorming van de leerkrachten in functie van deze vernieuwing.

In dit onderzoek wordt de eerste plaats bij 38 docenten didactiek aan universiteiten en middelbare normaalscholen gevraagd naar hun visie op het V.S.O. en de wijze van opleiding der leerkrachten in functie van het V.S.O.

Op de tweede plaats wordt onderzocht bij 690 laatstejaarsstudenten van universiteiten en middelbare normaalscholen hoe zij dit V.S.O. evalueren en welk hun houding is tegenover de doelstellingen van het V.S.O.

Vrije tijd

Sociaal toerisme

B. Heirman, J. Hertogen, D. Naeyaert : Deel 1 : Een theoretische benadering.

J. Hertogen, B. Heirman, D. Naeyaert : Deel 2 : Onderzoeksresultaten.

D. Naeyaert, J. Hertogen, B. Heirman : Deel 3 : De sociale gezinsvakantiehuisen. Voorzieningen en georganiseerde activiteiten : Participatie en evaluatie.

D. Naeyaert, J. Hertogen, B. Heirman : Deel 4 : Het vakantie- en vrijetijdsbestedingspatroon van de gebruikers van het sociaal gezinstoerisme.

D. Naeyaert, J. Hertogen, B. Heirman : Deel 5 : De gezinstoerist : Een evolutieschets en situering van zijn sociologisch profiel en zijn vakantiegedrag.

J. Hertogen, D. Naeyaert, B. Heirman : Deel 6 : Niet-deelname aan het vakantiegebeuren, een probleem ? Onderzoek bij een laagparticiperende bevolkingsgroep.

Leuven, Sociologisch Onderzoeksinstituut, K.U.L., 1979, 1980. Rapporten 1979/1, 1979/2, 1979/4, 1979/5, 1979/6, 1979/7. Prijs : 250 BF. per deel.

Door het sociaal toerisme als onderzoeksthema te nemen wordt ingegaan op een vrijetijdsproblematiek die zeer actueel is. De toename van de vrije tijd komt o.m. tot uiting in de kortere werkweek, de toename van het aantal vakantiedagen, en de pensionering op steeds jongere leeftijd. Ongetwijfeld heeft deze evolutie op het toerisme een invloed uitgeoefend.

Toch kan gesteld worden dat een heel deel van de bevolking nog niet aan toerisme toe is, niettegenstaande het sociaal toerisme met de verscheidene vakantiehuizen in ons

land een begrip is geworden. Een en ander leidt tot verschillende hypothesen die in het onderzoek op basis van de analyse van de huidige situatie naar voren worden gebracht.

Arbeid

A. Martens, H. Swinnen, M. Aerts, C. Van Raemdonck, Na de bedrijfs-sluiting. Onderzoek naar de maatschappelijke gevolgen van de bedrijfs-sluitingen in de textiel- en de metaalnijverheid. Leuven, Sociologisch Onderzoeksinstituut, K.U.L., 1979, 259 p. Sociologische Studies en Documenten 9. Prijs : 250 BF.

In dit onderzoek worden enkele bedrijfssluitingen of collectieve afdankingen nader bestudeerd met het oog op de evaluatie van de sociale kost ervan. Tevens worden ook de verschuivingen op de lokale arbeidsmarkt, tengevolge van collectieve afdankingen nagegaan.

Er wordt uitgegaan van de veronderstelling dat de bedrijfssluiting een proces van continue en permanente "degradatie" of uitstoting van werknemers uit een arbeidsmarkt is.

De empirische gegevens (steekproef in de textiel- en metaalsector) zullen de bestaande sociologische kennis van de regionale arbeidsmarkt in België ruimschoots aanvullen en nuanceren. Het fundament en tegelijk ook de beleidsrelevantie van dit onderzoek ligt in de zeer actuele vraag naar "het recht op arbeid" en het recht op reële behoeftenbevrediging door een welbepaalde arbeid, die leeft bij elk volwassen lid van de samenleving.

Etnolinguïstische categorieën

F. Louckx, Vlamingen tussen Vlaanderen en Wallonië, Taalaanvaardings- en taalontwikkingsprocessen in een meertalige situatie bekeken vanuit de sociologische literatuur over ethnische en raciale verhoudingen. Doctoraal proefschrift Vrije Universiteit Brussel, Faculteit van de Economisch Sociale en Politieke Wetenschappen, Brussel, 1980, 397 pp.

Na een overzicht van de voornaamste theoretische aanzetten in de sociologische literatuur over ethnische en raciale verhoudingen, wordt in dit werk een nieuw model voor de studie van taal-ethnische contact-situaties opgebouwd. Vervolgens wordt dit onderzoeksmodel toegepast op de studie van het verfransingsproces van Nederlandstaligen te Brussel. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een ruim opgezette enquête, waarvan de gegevens met behulp van onder meer factor-, regressie- en discriminant-analyse worden verwerkt. Enkele opmerkelijke conclusies zijn o.a. dat in Brussel zes verschillende vormen van verfransing werkzaam zijn, die onderling een Guttman-schaal structuur vertonen en dat de socio-economische status en de werksituatie te Brussel een relatief geringe impact hebben op het dagelijks taalgedrag.

Criminologie / Arbeid / Gezondheid

Paul Ponsaers en Roel de Cuyper, *Arbeidsinspectie : overheidszaak of privé-aangelegenheid.*

Kluwer, Antwerpen / Gouda Quint, Arnhem, 1980. 399 pp., 1125 BF.

Met deze publicatie willen beide auteurs de problematiek van arbeidsomstandigheden en -voorwaarden onder de aandacht brengen. Het vernieuwende van deze criminologische studie is dat zij een politiek-maatschappelijke analyse wil van het voorbeeld "Kontrolé op de Arbeid". Vanuit een Althusseriaans kader wordt de functie van de arbeidsinspectie (als onderdeel van het staatsapparaat) op een kritische wijze bevestigd. Het boek bevat vijf delen :

1. Het theoretisch kader van het onderzoek, gebaseerd op de Althusseriaanse staatsopvatting.
2. Een volledige inventaris der inspectie- en toezichtsdiensten met bevoegdheden t.a.v. de bijzondere strafwetten ("speciale polities"). Hierbij komen dus aan bod : de fiscale, de economische en de milieu-inspectie en de speciale polities afhankelijk van de ministeries van verkeerswezen, sociale voorzorg, volksgezondheid en arbeid.
3. Ontstaan en ontwikkeling van één van deze inspectiediensten : de arbeidsinspectie.
4. Een analyse van de actuele werking van de arbeidsgeneeskunde als voorbeeld voor de ganse arbeidsbescherming. Daarbij komen de beperkingen van de geprivatiseerde controle duidelijk tot uiting.
5. Algemene besluiten als terugkoppeling en kritische bevestiging van het theoretisch kader.

Gezondheid / Welzijn / Sociaal werk

J. Branckaerts, *Voorlopige inventaris van zelfhulpgroepen in Vlaanderen.*
Leuven, Sociologisch Onderzoeksinstituut, K.U.L., 1980, 80 p. Sociologische Studies en Documenten 10. Prijs : 145 BF.

Zelfhulp staat in de belangstelling. Men ziet het als dé nieuwe vorm van hulpverlening. Maar is het wel zo nieuw ? Doet men enkel hulpverlening ? Gaat het om veel meer ? Op deze – en andere – vragen wordt in dit werk ingegaan. Komen o.a. aan bod : de functies die zelfhulpgroepen vervullen, hun optreden op het publieke forum en de houding van het beleid.

Bovenal echter gaat het om een eerste inventaris van de bestaande groepen in Vlaanderen. Ingedeeld naar probleemgebied en provincie worden hun adressen weergegeven. De inventaris kan als werkinstrument gebruikt worden zowel door de groepen zelf als door individuen en welzijnswerkers die een groep zoeken.

Gezondheid / Beleid / Welzijn

M. Foets, Y. Nuyens, Focus op de Belgische gezondheidszorg. Feiten, tendenzen, ontwikkelingen.

Leuven, Sociologisch Onderzoeksinstituut, K.U.Leuven, 1980, 354 p. Sociologische Studies en Documenten 11. Prijs : 295 BF.

In dit boek wordt het maatschappelijk systeem gezondheidszorg zichtbaar gesteld op drie niveaus :

Het beleidskader vormt een eerste niveau waarop gezondheidszorg als maatschappelijke functie zichtbaar kan gesteld worden. Achtereenvolgens verschijnen hier de overheid, de organisaties van zorgenverstrekkers, de ziekenfondsen, de organisaties van verzorgingsinstellingen en de farmaceutische nijverheid.

Een tweede niveau : de middelen geïnvesteerd door gezondheidszorg. Omvang, soort, herkomst van deze financiële middelen vormen een indicator bij uitstek voor deze investering en meteen voor de maatschappelijke betekenis van het nationaal gezondheidsbedrijf. Anderzijds verdient de manpower aandacht zowel wat omvang en groei betreft, als wat betreft toegangs-, uitoefenings- en controlemodaliteiten om legitiem aan dit gezondheidsbedrijf te participeren.

Een laatste niveau is dat van de concrete hulpverlening opgedeeld in preventieve en curatieve gezondheidszorg.

(Advertentie)

SPORT

Dienstverlenende organisatie voor de sportende mens. Organiseert voor jong en oud sportieve vakanties in binnen- en buitenland. O.a. : in Oostenrijk, Zwitserland, Italië en Ierland.

Inlichtingen :
Sporta-huis
Th. Roucourtstraat 1,
2600 Berchem.
Tel. : 031/30.55.52